ק. צעטניק / תל־אביב

מיינע שילומים / Wiedergutmachung

מיין מאַמע איז געווען — מיין מאַמע.
ווי קאָן איך דיך שילדערן — מאַמע?
מיין מאַמע איז געווען — די שענצטע מאַמע אויף דער וועלט!

מיין מאַמע האָט געזאָגט:
„ניין! מיין קליין־יינגל האָט נישט אָפּגעטון די דאָזיקע שלעכטע זאַך...״ זי האָט געדרוקט מיט ליבשאַפט מיינע קאָפּ־פּראָפּילן צווישן אירע אָפּענע האַנט־פּלאַכן און צעשפּרייטע לאַנגע פינגער; אירע אויגן האָבן ארייַנגעזונקען אין מיינע אויגן ווען זי האָט געזאָגט: „א י ך! איך האָב אָפּגעטון די שלעכטע זאַך! ווייל מיין קליין־יינגל איז דאָך — איך!...״

דערנאָך האָב איך מיך געהיטן נישט צו טון אַ שלעכטע זאַך. ווייל איך האָב נישט געקאָנט פאַרטראָגן, אַז מיין מאַמע זאָל אָפּטון אַ שלעכטע זאַך.

מיין מאַמע!
מיין מאַמע איז געווען די שענצטע מאַמע אויף דער וועלט!

אויף איר וועג צום קרעמאַטאָריום האָט מיין מאַמע מיין פּנים געזען. איך ווייס דאָס. ווייל אויך איך, אויף מיין וועג צום קרעמאַטאָריום, האָב דאָס פּנים פון מיין מאַמע געזען.

מאַמע, מען וויל מיר יעצט געבן פאַר דיר געלט.
איך ווייס נאָך נישט וויפיל דייטשע מארק מען צאָלט פאַר א פאַרברענטע מאַמע.

„מיין קליין־יינגל האָט נישט אָפּגעטון די שלעכטע זאַך...״

מאַמע, איך שפּיר דיינע אָפּענע הענט־פּלאַכן אויף מיינע קאָפּ־פּראָפּילן, מיינע אויגן זונקען אין דיינע אויגן: אמת, מאַמע, דו וואָלסט נישט גענומען געלט פאַר דיין פאַרברענטן קליין־יינגל?

2

מיין שוועסטער האָט געהאַט לאַנגע געלאָקטע האָר אינעם קאָליר פון אַלט־גאָלד. מיין מאַמעס הענט זענען פאַרשוווּנדן אונטער אַ ווייס־גאָלדיקער שוים בשעת זי האָט זיי געצוואָגן. ביים שווענקען זיי — האָט פון מיין שוועסטערס נאַקן אַראָפּגעשטראָמט א וואסער־פאַל פון געלויטערטן גאָלד ביז צום דנאָ פון דער וואַנע.

מיין מאַמע האָט ליב געהאַט פלעכטן שלייפן אין די האָר פון איר טעכטערל. זי האָט זיי געקליבן, און דערביי זיך ברומענדיק צוגעזונגען:

„גרינער באַנד פּאַסט צום גאָלדע־לאָק;
ראָזאַ באַנד — צו די טשאָקאָלאַד־קאָליר פון פּנים,
און בלויער באַנד — צו די אויגן...״

מיין שוועסטערס אויגן זענען געווען ווי בלויער הימל.
שבת אין דער פרי, פאַרן הויז, אַז די זון האָט זיך באַגעגנט מיט די האָר פון מיין שוועסטער, האָבן שכנים פון פענצטער געפרעגט:

„וועמענס זענען די האָר, קליינע גאָלדע־לאָק?״
„מיין מאַמעס.״ — האָט מיין שוועסטער געענטפערט.
איך האָב ליב געהאַט די האָר פון מיין שוועסטער. זי האָט זיי קיין מאָל נישט אָפּגעשוירן. זי האָט געזאָגט: „מיין מאַמעס״...

איידער מיין שוועסטער איז פאַרברענט געוואָרן אין אוישוויצער קרעמאַטאָריום, האָט מען איר פריער אָפּגעגאָלט די האָר. זיבעצן יאָר האָבן געוואַקסן די גאָלדע־לאָקס אויף מיין שוועסטערס קאָפּ. לאַנגע גאָלדע־לאָקס. זיבעצן יאָר.

צווישן א האָר־טראַנספּאָרט, אין זעק, אדער אין געפּרעסטע פיר־קאַנטיקע פּעק, ווי קאָטאַן פון א רייכע פּלאַנטאַציע, זענען די האָר פון מיין שוועסטער געוואָרן אַוועקטראַנספּאָרטירט קיין דייטשלאַנד. זיי זענען געוואָרן אַ... געלאַנדט אין א פאַבריק צום אויסאַרבעטן:

דעקעס —
וויכע „פּאַטער״־פּאַטעלן —
טאַפּעציר־אינדוסטריע —

ערגעץ, אין דייטשלאַנד, דעקט זיך יעצט צו אַ ... פרוילײן מיט אַ דעקע. אַן איינצלנע, נישט־אויסגעאַרבעטע גאָלד־האָר שטעקט־ארויס פונעם געוועב פון דער ... דאָס פרוילײן שטרעקט־אויס אַן אַנטבלויזטע האַנט, ... ציט — —

— פרוילײן! גיב מיר די האָר! ס׳איז פון מיין שוועסטערס גאָלדע־לאָק — —

* * *

שוועסטער, מען וויל מיר יעצט באַצאָלן פאַר דיר געלט, נאָר איך ווייס נישט וויפיל דייטשע מאַרקן עס זענען ... דיינע גאָלדע־לאָקס.

„וועמענס זענען די האָר, קליינע גאָלדע־לאָק?״...
„מיין מאַמעס״...

מאַמע, מאַמע, וויפיל זענען ביי דיר ווערט דיין ... טערלס גאָלדע־לאָקס?

מיין מאַמע זינגט זיך ברומענדיק:

„גרינער באַנד פּאַסט צום גאָלדע־לאָק;
ראָזאַ באַנד — צו די טשאָקאָלאַד־קאָליר פון פּנים,
און בלויער באַנד — צו די אויגן״...

מיין שוועסטער האָט געהאַט אויגן ווי בלויער הימל.

3

צווישן צענער טויזנטער שיך וועל איך דערקענען דיינעם אַ שוך, טאַטע!

— ביי דיר זענען די אָפּצאַסן קיינמאָל נישט געווען אויסגעקרומטע.

טאַטע, דיין טראָט איז געווען אַ גלייכער.

יעדן טאָג הויפט־זיך אַ נייער שיך־באַרג אויפן ... לעבן קרעמאַטאָריום. אָ, געדענקסט? קליינערהייט, ... ערשטע מאָל ווען דו האָסט מיך דערלויבט צו פּוצן ... שיך, איך האָב זיי אויסגעגלאַנצט פון אויבן און פון ... אוי, האָסטו דעמאָלט פון מיר געלאַכט:

„פּאַראַן, זונעלע, אויך אַ שמוציקע זייט אויף ... אַ מענטש דאַרף טרעטן. אַז דו וועסט זיין גרויס וועסטו ... פאַרשטיין״...

טאַטע, איך בין יעצט אַ גרויסער.

די זון בויגט זיך אַראָפּ צום שיפּוע פון הויפן ... באַרג און לייכט מיר צו ווי מיט אַ טאַשן־פּראָזשעקטאָר: שיך!

אַן אַ שיעור שיך!

אַן אויפגעריסן קינדער־שיכעלע — ווי אַ ... קינדער־מיילעכל, אויסגעשטרעקט צו אַ פולן לעפעלע ... דער מאַמעס האַנט; אַן אויפגעריסן קינדער־שיכעלע — אַ קינדער־קעפּל, מיט אויפגעריסענע אויגן, קוקט פון ... באַרג צו דער שיינענדיקער זון אויף דער וועלט.

דאַלעבן —

אַ שמאָלער פרויען־שיכעלע מיט אַ הויכן, דינעם ... ברוין־געשיפּעט. אָפּן פון אלע זייטן. בלויז אַ פּאָר לעדערלעך פון אויבן. די גאָלד־שריפט אויפן שאַרפן פּאָדעשווע ... גלאַנצט אקעגן דער זון.

דאַלעבן —

אַ פאַרקאַלכטער מאַנצבילישער אַרבעטס־שוך. די ... קוקט אין אים אַריין ווי אין אַ טונעל־עפענונג, אויסגעהאַקט אין א וויסטן שטיין־באַרג.

(המשך אויף זייט 11)

ק. צעטניק / תל־אביב

מיינע שילומים /

מיין מאַמע איז געווען — מיין מאַמע.

ווי קאָן איך דיך שילדערן — מאַמע ?

מיין מאַמע איז געווען — די שענצטע מאמע אויף דער וועלט !

מיין מאַמע האט געזאָגט :

„ניין ! מיין קליין־יינגל האָט נישט אָפגעטון די דאזיקע שלעכטע זאַך...״ זי האָט געדרוקט מיט ליבשאפט מיינע קאָפ־פראָפילן צווישן אירע אָפענע האַנט־פלאַכן און צעשפרייטע לאַנגע פינגער; אירע אויגן האָבן אריינגעזונקען אין מיינע אויגן ווען זי האָט געזאָגט : „א י ך ! איך האָב אָפגעטון די שלעכטע זאַך ! ווייל מיין קליין־יינגל איז דאָך — איך !...״

דערנאָך האב איך מיך געהיטן נישט צו טון אַ שלעכטע זאַך. ווייל איך האָב נישט געקאָנט פאַרטראָגן, אז מיין מאַמע זאָל אָפטון אַ שלעכטע זאַך.

מיין מאמע !

מיין מאַמע איז געווען די שענצטע מאַמע אויף דער וועלט !

אויף איר וועג צום קרעמאַטאָריום האט מיין מאַמע מיין פנים געזען. איך ווייס דאָס. ווייל אויך איך, אויף מיין וועג צום קרעמאַטאָריום, האָב דאָס פנים פון מיין מאמע געזען.

מאַמע, מען וויל מיר יעצט געבן פאַר דיר געלט.

איך ווייס נאָך נישט וויפיל דייטשע מארק מען צאָלט פאר א פאַרברענטע מאַמע.

„מיין קליין־יינגל האָט נישט אָפגעטון די שלעכטע זאַך...״

מאַמע, איך שפיר דיינע אָפענע הענט־פלאַכן אויף מיינע קאָפ־פראָפילן, מיינע אויגן זונקען אין דיינע אויגן : אמת, מאַמע, דו וואָלסט נישט גענומען געלט פאר דיין פאַרברענטן קליין־יינגל ?

2

מיין שוועסטער האָט געהאט לאַנגע געלאָקטע האָר אינעם קאָליר פון אַלט־גאָלד. מיין מאַמעס הענט זענען פאַרשוואונדן אונטער אַ ווייס־גאָלדיקער שוים בשעת זי האָט זיי געצוואָגן. ביים שווענקען זיי — האָט פון מיין שוועסטערס נאַקן אַראָפגעשטראָמט א וואסער־פאַל פון געלויטערטן גאָלד ביז צום דנאָ פון דער וואַנע.

מיין מאַמע האָט ליב געהאט פלעכטן שלייפן אין די

מיין פנים געזען. איך ווייס דאָס. ווייל אויך איך, אויך מיין וועג צום קרעמאַטאָריום, האָב דאָס פנים פון מיין מאמע געזען.

מאַמע, מען וויל מיר יעצט געבן פאַר דיר געלט.

איך ווייס נאָך נישט וויפיל דייטשע מארק מען צאָלט פאר א פאַרברענטע מאַמע.

„מיין קליין־יינגל האָט נישט אָפּגעטון די שלעכטע זאַך...״

מאַמע, איך שפיר דיינע אָפענע הענט־פלאַכן אויף מיינע קאָפּ־פּראָפילן, מיינע אויגן זונקען אין דיינע אויגן: אמת, מאַמע, דו וואָלסט נישט גענומען געלט פאר דיין פאַרברענטן קליין־יינגל?

2

מיין שוועסטער האָט געהאט לאַנגע געלאָקטע האָר אינעם קאָליר פון אַלט־גאָלד. מיין מאַמעס הענט זענען פאַרשווונדן אונטער אַ ווייס־גאָלדיקער שוים בשעת זי האָט זיי געצוואָגן. ביים שווענקען זיי — האָט פון מיין שוועסטערס נאַקן אַראָפּגעשטראָמט א וואסער־פאַל פון געלויטערטן גאָלד ביז צום דנאָ פון דער וואַנע.

מיין מאַמע האָט ליב געהאט פלעכטן שלייפן אין די האָר פון איר טעכטערל. זי האָט זיי געקליבן, און דערביי זיך ברומענדיק צוגעזונגען:

„גרינער באַנד פאַסט צום גאָלדע־לאָק;
ראָזאַ באַנד — צו די טשאָקאָלאַד־קאָליר פון פנים,
און בלויער באַנד — צו די אויגן...״

מיין שוועסטערס אויגן זענען געווען ווי בלויער הימל.

שבת אין דער פרי, פאַרן הויז, אַז די זון האָט זיך באַגעגנט מיט די האָר פון מיין שוועסטער, האָבן שכנים פון פענצטער געפרעגט:

„וועמענס זענען די האָר, קליינע גאָלדע־לאָק?״

„מיין מאַמעס.״ — האָט מיין שוועסטער געענטפערט.

איך האָב ליב געהאט די האָר פון מיין שוועסטער. זי האָט זיי קיין מאָל נישט אָפּגעשוירן. זי האָט געזאגט: „מיין מאַמעס״...

איידער מיין שוועסטער איז פארברענט געוואָרן אין אוישוויצער קרעמאַטאָריום, האָט מען איר פריער אָפּגעגאָלט די האָר. זיבעצן יאר האבן געוואקסן די גאָלדע־לאָקס אויף מיין שוועסטערס קאָפּ. לאַנגע גאָלדע־לאָקס. זיבעצן יאָר.

צווישן א האָר־טראנספּאָרט, אין זעק, אדער אין גע־פּרעסטע פיר־קאַנטיקע פּעק, ווי קאָטאַן פון א רייכע פּלאַנ־טאַציע, זענען די האָר פון מיין שוועסטער געוואָרן אויפּק־

Wiedergutmachung

זיי זענען געוואָרן אויס-
טראַנספּאָרטירט קיין דייטשלאַנד.
געלאָדנט אין א פאַבריק צום אויסאַרבעטן :

דעקעס —
ווייכע „פּאַטער״-פּאָטעלן —
טאַפּעציר־אינדוסטריע —

ערגעץ, אין דייטשלאַנד, דעקט זיך יעצט צו אַ יונגע
פרוילײן מיט אַ דעקע. אַן איינצלנע, נישט־אויסגעאַרבעטע
גאָלד־האָר שטעקט־אַרויס פונעם געוועב פון דער דעקע.
דאָס פרוילײן שטרעקט־אויס אַן אַנטבלויזטע האַנט, ציט.
ציט — —
— פרוילײן! גיב מיר די האָר! ס׳איז פון מיין שוועס-
טערס גאָלדע־לאָק — —

* * *

שוועסטער, מען וויל מיר יעצט באַצאָלן פאַר דיר געלט.
נאָר איך ווייס נישט וויפיל דייטשע מאַרקן עס זענען ווערט
דיינע גאָלדע־לאָקס.
„וועמענס זענען די האָר, קליינע גאָלדע־לאָק ?״...
„מיין מאַמעס״...
מאַמע, מאַמע, וויפיל זענען ביי דיר ווערט דיין טעכ-
טערלס גאָלדע־לאָקס ?
מיין מאַמע זינגט זיך ברומענדיק :
„גרינער באַנד פּאַסט צום גאָלדע־לאָק ;
ראָזאַ באַנד — צו די טשאָקאָלאַד־קאָליר פון פּנים,
און בלויער באַנד — צו די אויגן״...
מיין שוועסטער האָט געהאַט אויגן ווי בלויער הימל.

צווישן צענער טויזנטער שיך וועל איך דערקענען
דיינעם אַ שוך, טאַטע!
— ביי דיר זענען די אָפּצאַסן קיינמאָל נישט געווען
אויסגעקרומטע.
טאַטע, דיין

„גרינער באַנד פּאַסט צום גאָלדע־לאַק;
ראָזאַ באַנד — צו די טשאָקאָלאַד־קאָליר פון פנים,
און בלויער באַנד — צו די אויגן”...

מיין שוועסטער האָט געהאַט אויגן ווי בלויער הימל.

3

צווישן צענער טויזנטער שיך וועל איך דערקענען דיינעם אַ שוך, טאַטע!

— ביי דיר זענען די אָפּצאַסן קיינמאָל נישט געווען אויסגעקרומטע.

טאַטע, דיין טראָט איז געווען אַ גלייכער.

יעדן טאָג הויפּט־זיך אַ נייער שיך־בארג אויפן פּלאַץ לעבן קרעמאַטאָריום. אָ, געדענקסט? קליינערהייט, דאָס ערשטע מאָל ווען דו האָסט מיך דערלויבט צו פּוצן דיינע שיך, איך האב זיי אויסגעגלאַנצט פון אויבן און פון אונטן. אוי, האסטו דעמאָלט פון מיר געלאַכט:

„פאַראַן, זונעלע, אויך אַ שמוציקע זייט אויף וועלכע אַ מענטש דאַרף טרעטן. אז דו וועסט זיין גרויס וועסטו דאָס פאַרשטיין”...

טאַטע, איך בין יעצט אַ גרויסער.

די זון בויגט זיך אַראָפּ צום שיפּוע פון הויפן שיך־באַרג און לייכט מיר צו ווי מיט אַ טאַשן־פּראָזשעקטאָר:

שיך!

אָן אַ שיעור שיך!

אַן אויפגעריסן קינדער־שיכעלע — ווי אַ געעפנט קינדער־מיילעכל, אויסגעשטרעקט צו אַ פולן לעפעלע אין דער מאַמעס האַנט; אַן אויפגעריסן קינדער־שיכעלע — אַ קינדער־קעפל, מיט אויפגעריסענע אויגן, קוקט פון שיך־באַרג צו דער שיינענדיקער זון אויף דער וועלט.

דאַלעבן —

אַ שמאָלער פרויען־שיכעלע מיט אַ הויכן, דינעם אָפּצאַס, ברוין־געשיפּעט. אָפּן פון אלע זייטן. בלויז אַ פּאָר לעדערלעך פון אויבן. די גאָלד־שריפט אויפן שארפן פּאָדעשווע־בויג גלאנצט אקייגן דער זון.

דאַלעבן —

אַ פארקאלכטער מאַנצבילישער אַרבעטס־שוך. די זון קוקט אין אים אַריין ווי אין אַ טונעל־עפענונג, אויסגעהאַקט אין א וויסטן שטיין־באַרג.

(המשך אויף זייט 11)

פו[...]
חוץ רוסלאַנד, זענען אונזערע נייע, נאַציאָנאַל־שפּראַכיקע
קלאַסיקער, כמעט ווי אינגאַנצן אומבאַקאַנט אין אַזעלכע
רייכע אייראָפּעישע שפּראַכן ווי ענגליש, פראַנצויזיש און
דייטש. נישט מענדעלע, נישט שלום עליכם, נישט פּרץ
זענען ווי געהעריק, פאַראַנטוואָרטלעך, איבערזעצט געוואָרן.
פון אונזערע פּאָעטן, ווייל פּאָעזיע איז שווערער צו איבער־

מײַנע שילומים (סוף פון זייט 10)

דאַלעבן —
אַ בערגשטייגער־שוך, אריינגעשטאָכן מיטן שפּיץ אינעם
שיפּוע פון באַרג ווי ער וואָלט געבליבן שטיין מיט אַ פאַר־
כאַפּטן אָטעם אין מיטן שטייגן: „אָ, סאַרע פּייזאַזש!"...
דאַלעבן —
אַ פּוס מיט אַ שוך — אַ פּראָטעזע ביז צום אויבער־
שענקל. נאַקעט און אויפגעדעקט אַקעגן דער זון.
שיך!
אָן א שיעור שיך!
טאַטע, צווישן צענער טויזנטער שיך וואָלט איך דער־
קאָנט דײַנעם אַ שוך!
ביי דיר זענען די אָפּצאַסן קיינמאָל נישט געווען אויס־
געקרומטע —
טאַטע, דײַן טראָט איז געווען אַ גלײַכער.
4
ווי אַזוי וועל איך פון אײַך נעמען געלט פאַר מײַן
שוועסטער, די „פעלד־הור" — און נישט זיין קיין אַלפאָנס?
גיט מיר — —
גיט מיר צוריק כאָטש אַן איינציקע האָר פון מײַן
שוועסטערס גאָלדענע לאָקן!
גיט מיר צוריק אַן איינצלנעם שוך פון מײַן טאַטן;
אַ צעבראָכן רעדעלע פון מײַן קליין ברודערלס אַ „סקעט";
און אַ שטויבעלע וואָס האָט גערוט אויף מײַן מאַמע.